

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی تهران
معاونت بررسی‌های اقتصادی

بررسی میزان آسیب‌پذیری فعالیت‌های صنعتی از تغییرات نرخ ارز

با توجه به ارزبری و درآمد صادراتی فعالیت‌های مختلف صنعتی، نحوه اثرگذاری تغییرات نرخ ارز بر این فعالیت‌ها متفاوت است. در برخی از صنایع، افزایش نرخ ارز منجر به افزایش هزینه مواد اولیه وارداتی و یا تولیدی آن‌ها شده و در برخی دیگر جهش نرخ ارز منجر به کسب منفعت آنی گردیده است. گزارش حاضر به بررسی میزان آسیب‌پذیری صنایع مختلف از افزایش نرخ ارز، از منظر تاثیر آن بر هزینه مواد اولیه و واسطه‌ای وارداتی و همچنین درآمد حاصل از صادرات می‌پردازد.

تهیه شده توسط اداره کربی و ستانی

مرداد ۱۳۹۷

معاونت بررسی های اقتصادی

در سال ۱۳۹۴ در مجموع ۱۱۷٫۶ هزار میلیارد تومان ارزش افزوده توسط رشته فعالیت های مختلف کارگاه های صنعتی^۱ در کشور ایجاد شده است و به طور تقریبی ۱٫۳ میلیون نفر در فعالیت های مختلف این بخش مشغول بکار بوده اند. اهمیت نسبی این رشته فعالیت ها با توجه به سهم هر یک از آن ها از کل ارزش افزوده و اشتغال صنعت، متفاوت است.

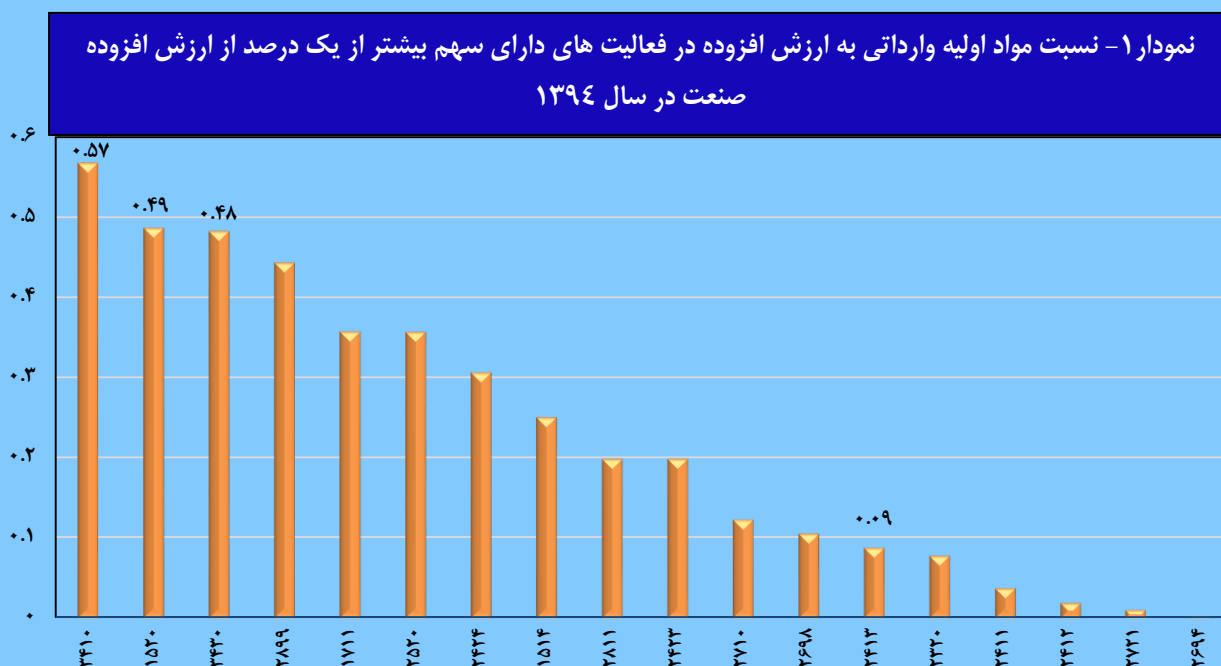
افزایش قیمت ارز اثرات متفاوتی بر رشته فعالیت های صنعتی می گذارد. از آن جایی که ارزش مواد اولیه وارداتی و درآمد صادراتی هر یک از فعالیت های مورد نظر متفاوت است، می توان گفت میزان آسیب پذیری این رشته فعالیت ها از نوسانات و جهش نرخ ارز یکسان نیست. در طرح مطالعاتی "تحلیل عوامل تاثیرگذار بر عملکرد میان مدت اقتصاد ایران" که به درخواست اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی تهران در سال ۱۳۹۲ و توسط پژوهشکده مطالعات اقتصادی و صنعتی دانشگاه شریف صورت گرفت، میزان آسیب پذیری صنایع مختلف از تغییرات نرخ ارز ارزیابی و تحلیل شد. در گزارش حاضر، بر اساس آخرین آمارهای منتشر شده توسط مرکز آمار ایران، این اطلاعات به روزرسانی و ارائه شده است. برای سنجش میزان آسیب پذیری صنایع بر اساس دو نسبت نامبرده، میزان آستانه در نظر گرفته شده برای درجه اهمیت صنایع، سهم ۵ درصدی از ارزش افزوده در سال ۱۳۹۴ و برای هر یک از نسبت های مواد اولیه وارداتی به ارزش افزوده و درآمد صادراتی به ارزش فروش، ۰٫۲ است.

۱. آسیب پذیری رشته فعالیت ها بر مبنای شاخص نسبت مواد اولیه وارداتی به ارزش افزوده

به منظور محاسبه میزان آسیب پذیری نرخ ارز، نسبت ارزش مواد اولیه وارداتی به ارزش افزوده در ۱۸ رشته فعالیت صنعتی در سطح کد چهاررقمی آیسیک، که در سال ۱۳۹۴ سهم آن ها از ارزش افزوده کل صنعت بیشتر از یک درصد بوده در نمودار ۱ محاسبه شده است.^۲ این صنایع در مجموع حدود ۶۹ درصد از ارزش افزوده کل صنعت را به خود اختصاص داده اند.

^۱ در این گزارش منظور از کل صنعت، کارگاه های صنعتی ده نفر کارکن و بیشتر است.

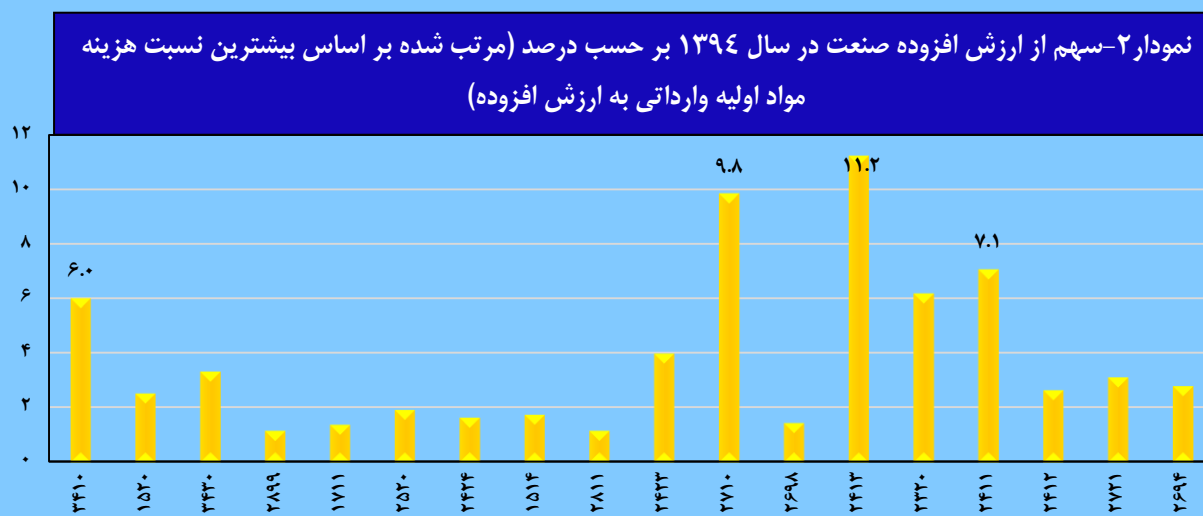
^۲ نام رشته فعالیت ها به همراه کد تعرفه مربوطه در جدول پیوست آمده است.

منبع: مرکز آمار ایران

مطابق نمودار ۱، نسبت هزینه مواد اولیه وارداتی به ارزش افزوده در رشته فعالیت "تولید وسایل نقلیه موتوری" (کد ۳۴۱۰) نسبت به سایر فعالیت ها بالاتر است. در واقع، ارزش مواد اولیه وارداتی برای فعالیت "تولید وسایل نقلیه موتوری" معادل ۵۷ درصد ارزش افزوده این صنعت است. پس از آن رشته فعالیت "تولید فرآورده های لبنی" با کد ۱۵۲۰ و "تولید قطعات و ملحقات برای وسایل نقلیه ی موتوری و موتور آن ها" با کد ۳۴۳۰ بیشترین نسبت هزینه مواد اولیه وارداتی به ارزش افزوده را به خود اختصاص داده اند. بالا بودن نسبت هزینه مواد اولیه وارداتی به ارزش افزوده باعث می شود که این صنایع از افزایش نرخ ارز بیشترین تاثیر را از حیث افزایش هزینه های تولید بپذیرند. شایان ذکر است محاسبات نشان می دهد وابستگی برخی صنایع مانند "تولید فرآورده های لبنی" به واردات مواد اولیه، نسبت به سال ۱۳۸۹ به شدت افزایش یافته است.

نمودار ۲ سهم رشته فعالیت های صنعتی از ارزش افزوده (بالای یک درصد) برای فعالیت های نمودار ۱ (که بر حسب نسبت ارزش مواد اولیه وارداتی به ارزش افزوده رتبه بندی شده اند) را نشان می دهد.

منبع: مرکز آمار ایران

مطابق نمودار ۲ رشته فعالیت ۳۴۱۰ که بیشترین نسبت هزینه مواد اولیه وارداتی به ارزش افزوده را داراست، حدود ۶ درصد از ارزش افزوده کل صنعت را به خود اختصاص داده است. رشته فعالیت ۲۴۱۳ (تولید مواد پلاستیکی به شکل اولیه و ساخت لاستیک مصنوعی) بیشترین میزان ارزش افزوده را در سال ۱۳۹۴ داشته است (۱۱,۲ درصد از ارزش افزوده کل) اما هزینه مواد اولیه وارداتی آن پایین است.

با در نظر گرفتن آستانه ۵ درصد برای درجه اهمیت صنعت بر مبنای سهم از ارزش افزوده صنعت و آستانه ۰,۲ برای سنجش آسیب پذیری از افزایش نرخ ارز بر مبنای نسبت ارزش مواد اولیه وارداتی به ارزش افزوده چهار ناحیه ایجاد می شود که رشته فعالیت های مختلف در این نواحی قرار می گیرند. جدول ۱ رشته فعالیت های مختلف صنعتی قرار گرفته در این نواحی را که سهم آن ها از ارزش افزوده بالای یک درصد است را نشان می دهد.

جدول ۱- تفکیک رشته فعالیت های مختلف با استفاده از شاخص نسبت ارزش مواد اولیه وارداتی به ارزش افزوده			
میزان آسیب پذیری از افزایش نرخ ارز			درجه اهمیت بر حسب سهم از ارزش افزوده صنعت
زیاد	کم		
آماده سازی و ریسندگی الیاف منسوج - بافت منسوجات، تولید سایر محصولات فلزی طبقه بندی نشده در جای دیگر، تولید روغن و چربی حیوانی و نباتی خوراکی، تولید صابون و مواد پاک کننده و لوازم بهداشت و نظافت و عطرها و لوازم آرایش، تولید قطعات و ملحقات برای وسایل نقلیه ی موتوری و موتور آن ها، تولید فراورده های لبنی، تولید محصولات پلاستیکی بجز کفش	تولید محصولات اساسی مسی، تولید سیمان و آهک و گچ، تولید سایر محصولات گلی و سرامیکی غیرنسوز ساختمانی، تولید کود شیمیایی و ترکیبات ازت، تولید محصولات فلزی ساختمانی، تولید دارو و مواد شیمیایی مورد استفاده در پزشکی و محصولات دارویی گیاهی	کم	
تولید وسایل نقلیه ی موتوری	تولید مواد پلاستیکی به شکل اولیه و ساخت لاستیک مصنوعی، تولید محصولات اولیه آهن و فولاد، تولید مواد شیمیایی اساسی بجز کود و ترکیبات ازت، تولید فراورده های نفتی تصفیه شده	زیاد	

منبع: مرکز آمار ایران و محاسبات تحقیق

معاونت بررسی های اقتصادی

مطابق جدول ۱ و آستانه های تعریف شده، از میان رشته فعالیت ها، تولید وسایل نقلیه موتوری بر حسب نسبت مواد اولیه وارداتی به ارزش افزوده، مهمترین فعالیتی است که از افزایش نرخ ارز آسیب می بیند. در سال ۱۳۹۴ این فعالیت سهم حدود ۶ درصدی از ارزش افزوده کارگاه های صنعتی و سهم ۵٫۸ درصدی از اشتغال صنعت را به خود اختصاص داده است. فعالیت هایی نظیر تولید فرآورده های لبنی، تولید قطعات و ملحقات برای وسایل نقلیه موتوری، تولید روغن و چربی حیوانی و نباتی خوراکی، تولید صابون و مواد پاک کننده و لوازم بهداشتی و نظافت و عطرها و لوازم آرایش، تولید محصولات پلاستیکی بجز کفش، تولید محصولات فلزی و آماده سازی و ریسندگی الیاف نساجی به علت بالابودن نسبت مواد اولیه وارداتی در تولید آن ها با وجود اینکه از نظر درجه اهمیت سهم از ارزش افزوده پایین تر از ۵ درصد دارند اما از آسیب پذیری بالایی در افزایش نرخ ارز برخوردارند.

سهم فعالیت های جدول ۱ از مجموع ارزش افزوده و اشتغال رشته فعالیت هایی که سهم از ارزش افزوده آن ها بالاتر از یک درصد است (۱۸ رشته فعالیت منتخب) در جدول ۲ نشان داده شده است.

جدول ۲- سهم اشتغال و ارزش افزوده در نواحی مختلف بر مبنای شاخص نسبت مواد اولیه وارداتی به ارزش افزوده			
میزان آسیب پذیری از افزایش نرخ ارز			
زیاد	کم		
سهم از ارزش افزوده: ۱۹٫۸ درصد	سهم از ارزش افزوده: ۲۱٫۸ درصد	کم	درجه اهمیت از سهم از ارزش افزوده
سهم از اشتغال: ۴۰٫۵ درصد	سهم از اشتغال: ۲۰٫۵ درصد		
سهم از ارزش افزوده: ۸٫۷ درصد	سهم از ارزش افزوده: ۴۹٫۷ درصد	زیاد	
سهم از اشتغال: ۱۱٫۵ درصد	سهم از اشتغال: ۲۷٫۵ درصد		

منبع: مرکز آمار ایران و محاسبات تحقیق

مطابق جدول ۲ و بر مبنای شاخص نسبت ارزش مواد اولیه وارداتی به ارزش افزوده، سهم از اشتغال و ارزش افزوده در ناحیه با آسیب پذیری کمتر از نرخ ارز، بیشتر است. در مجموع، از میان ۱۸ فعالیت صنعتی منتخب، ۷۱٫۵ درصد از ارزش افزوده و ۴۸ درصد از اشتغال در ناحیه آسیب پذیری پایین قرار گرفته است. در طرف مقابل، ۲۸٫۵ درصد از ارزش افزوده و ۵۲ درصد از اشتغال در ناحیه با آسیب پذیری بالا از افزایش نرخ ارز هستند.

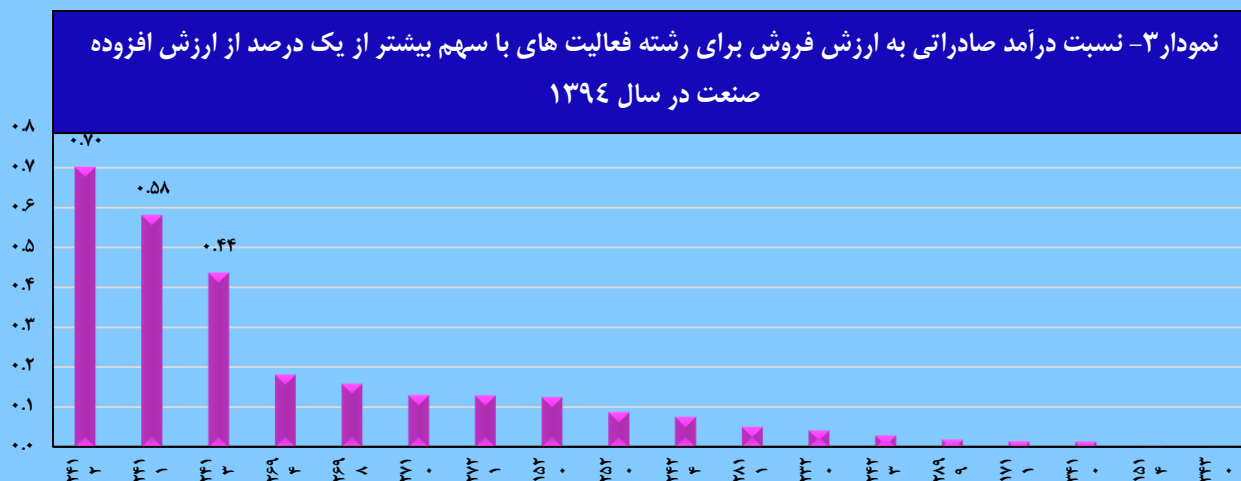
۲. آسیب پذیری رشته فعالیت ها بر مبنای شاخص نسبت درآمد صادراتی به ارزش فروش

چنانچه اثرپذیری رشته فعالیت ها را بر حسب شاخص نسبت درآمد صادراتی به ارزش فروش بررسی کنیم، نتایج مطابق نمودارها و جداول زیر بدست می آید.

نمودار ۳ نسبت درآمد صادراتی به ارزش فروش را در رشته فعالیت هایی که سهم آن ها از ارزش افزوده بالاتر از یک درصد است، برای سال ۱۳۹۴ نشان می دهد. سه فعالیتی که سهم صادرات از میزان فروش آن ها بیشتر از آستانه ۰٫۲ بوده، بیشترین نسبت درآمد صادراتی به ارزش فروش را به خود اختصاص داده اند. مطابق این نمودار ۷۰ درصد از

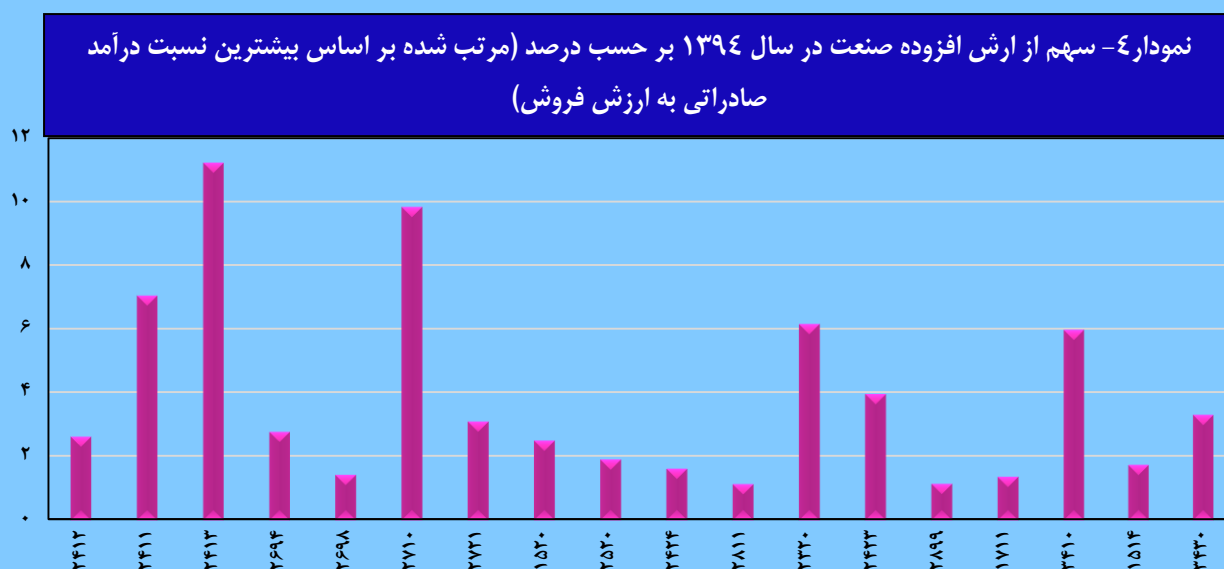
معاونت بررسی های اقتصادی

فروش در رشته فعالیت "تولید کود شیمیایی و ترکیبات ازت" (کد ۲۴۱۲)، ۵۸ درصد از فروش رشته فعالیت "تولید مواد شیمیایی اساسی بجز کود و ترکیبات ازت" (کد ۲۴۱۱) و ۴۴ درصد از فروش رشته فعالیت "تولید مواد پلاستیکی به شکل اولیه و ساخت لاستیک مصنوعی" (کد ۲۴۱۳) ناشی از صادرات بوده است. شایان ذکر است که فعالیت ۲۴۱۳ علاوه بر اینکه درآمد صادراتی بالایی دارد، بیشترین سهم از ارزش افزوده کل صنعت (۱۱,۲ درصد) را به خود اختصاص داده و از این منظر مهم ترین صنعت کشور است.

منبع: مرکز آمار ایران

همچنین، رشته فعالیت تولید وسایل نقلیه موتوری (کد ۳۴۱۰) که سهم از ارزش افزوده کل حدود ۶ درصدی داشته و نسبت مواد اولیه وارداتی در آن بسیار بالاست، درآمد صادراتی بسیار پایینی (۲,۹ درصد از ارزش فروش) دارد. چنانچه سهم رشته فعالیت ها را به ترتیب بدست آمده در نمودار ۳ از ارزش افزوده کل صنعت بدست آوریم، نمودار ۴ مطابق شکل زیر بدست می آید:

منبع: مرکز آمار ایران

معاونت بررسی های اقتصادی

همانطور که نمودار ۴ نشان می دهد از میان سه صنعتی که بیشتر از ۲۰ درصد از ارزش فروششان را درآمد صادراتی تشکیل می دهد دو رشته فعالیت ۲۴۱۱ و ۲۴۱۳ جزء فعالیت های مهم که سهم بالاتر از ۵ درصد از ارزش افزوده صنعت را به خود اختصاص داده اند، هستند.

بر اساس آستانه های در نظر گرفته شده برای آسیب پذیری نسبت به افزایش نرخ ارز و با استفاده از شاخص درآمد صادراتی به ارزش فروش و درجه اهمیت صنایع بر حسب سهم از ارزش افزوده، صنایع چهار ناحیه طبقه بندی می شوند که در نمودار ۳ نمایش داده شده است.

جدول ۳- تفکیک رشته فعالیت های مختلف بر مبنای شاخص نسبت درآمد صادراتی به ارزش فروش

میزان بهره مندی آنی از افزایش نرخ ارز بر مبنای نسبت درآمد صادراتی به ارزش فروش			
زیاد	کم		
تولید کود شیمیایی و ترکیبات ازت	تولید دارو و مواد شیمیایی مورد استفاده در پزشکی و محصولات دارویی گیاهی، ولید قطعات و ملحقات برای وسایل نقلیه ی موتوری و موتور آن ها، تولید محصولات اساسی مسی، تولید سیمان و آهک و گچ، تولید فراورده های لبنی، تولید محصولات پلاستیکی بجز کفش، تولید روغن و چربی حیوانی و نباتی خوراکی، ولید صابون و مواد پاک کننده و لوازم بهداشت و نظافت و عطرها و لوازم آرایش، تولید سایر محصولات گلی و سرامیکی غیرنسوز ساختمانی، آماده سازی و ریسندگی الیاف منسوج - بافت منسوجات، تولید سایر محصولات فلزی طبقه بندی نشده در جای دیگر، تولید محصولات فلزی ساختمانی	کم	درجه اهمیت بر حسب سهم از ارزش افزوده صنعت
تولید مواد پلاستیکی به شکل اولیه و ساخت لاستیک مصنوعی، تولید مواد شیمیایی اساسی بجز کود و ترکیبات ازت	تولید محصولات اولیه آهن و فولاد، تولید فراورده های نفتی تصفیه شده، تولید وسایل نقلیه ی موتوری	زیاد	

منبع: مرکز آمار ایران و محاسبات تحقیق

مطابق جدول ۳، رشته فعالیت هایی که شاخص نسبت درآمد صادراتی به ارزش فروش در آن ها بیشتر از ۰,۲ است از افزایش نرخ ارز بهره مند شده و آسیب کمتری می بینند. این رشته فعالیت ها شامل کدهای ۲۴۱۲، ۲۴۱۳ و ۲۴۱۱ می باشند. صنعت تولید کود شیمیایی و ترکیبات ازت (کد ۲۴۱۲) از درجه اهمیت کمتری (کمتر از ۵ درصد) بر حسب سهم از ارزش افزوده صنعت برخوردار است و فعالیت هایی نظیر تولید مواد پلاستیکی به شکل اولیه و ساخت لاستیک مصنوعی (کد ۲۴۱۳) و تولید مواد شیمیایی اساسی (کد ۲۴۱۱) سهم از ارزش افزوده بالاتر از ۵ درصد دارند، اما هر سه فعالیت از افزایش نرخ ارز بهره مند می شوند و لذا انتظار می رود که این فعالیت ها آسیب کمتری از افزایش آنی نرخ ارز ببینند.

جدول ۴ نیز سهم هر یک از فعالیت های جدول ۳ را از مجموع ارزش افزوده و اشتغال رشته فعالیت هایی که سهم از ارزش افزوده آن ها بالاتر از یک درصد است (۱۸ رشته فعالیت منتخب) نشان می دهد. مطابق جدول ۴ تنها ۱۰,۸ درصد از اشتغال در صنایع (با سهم بالای یک درصد از ارزش افزوده) از افزایش در نرخ ارز به طور آنی بهره مند می شوند.

جدول ۴- سهم ارزش افزوده و اشتغال در نواحی مختلف بر مبنای شاخص نسبت درآمد صادراتی به ارزش فروش			
میزان بهره مندی آبی از افزایش نرخ ارز بر مبنای نسبت درآمد صادراتی به ارزش فروش			درجه اهمیت بر حسب سهم از ارزش افزوده صنعت
کم	زیاد		
سهم از ارزش افزوده: ۳۷,۸ درصد سهم از اشتغال: ۵۹,۱ درصد	سهم از ارزش افزوده: ۳,۸ درصد سهم از اشتغال: ۱,۹ درصد		
سهم از ارزش افزوده: ۳۱,۹ درصد سهم از اشتغال: ۳۰,۱ درصد	سهم از ارزش افزوده: ۲۶,۵ درصد سهم از اشتغال: ۸,۹ درصد		

منبع: مرکز آمار ایران و محاسبات تحقیق

۳. آسیب پذیری رشته فعالیت ها بر مبنای ترکیب دو شاخص نسبت مواد اولیه وارداتی و نسبت صادرات

از آنجایی که برخی فعالیت ها از افزایش نرخ ارز بهره مند می شوند و آسیب کمتری می بینند، این بهره مندی آبی می تواند بخشی از افزایش در هزینه های آن ها را که ناشی از افزایش قیمت مواد اولیه وارداتی است، جبران کند. لذا می توان شاخص نسبت درآمد صادراتی به ارزش فروش و شاخص نسبت هزینه مواد اولیه وارداتی به ارزش افزوده را با یکدیگر ترکیب نمود و رشته فعالیت های مختلف را مورد ارزیابی قرار داد. جداول ۵ و ۶ این ترکیب را نشان می دهد.

جدول ۵- تفکیک رشته فعالیت های مختلف بر مبنای شاخص درآمد صادراتی به ارزش فروش و نسبت مواد اولیه وارداتی به ارزش افزوده			
میزان بهره مندی آبی از افزایش نرخ ارز بر مبنای نسبت درآمد صادراتی به ارزش فروش			میزان آسیب پذیری از افزایش نرخ ارز بر مبنای نسبت مواد اولیه وارداتی به ارزش افزوده
کم	زیاد		
تولید محصولات اولیه آهن و فولاد، تولید فراورده های نفتی تصفیه شده، تولید دارو و مواد شیمیایی مورد استفاده در پزشکی و محصولات دارویی گیاهی، تولید محصولات اساسی مسی، تولید سیمان و آهک و گچ، تولید سایر محصولات گلی و سرامیکی غیرنسوز ساختمانی، تولید محصولات فلزی ساختمانی	تولید مواد پلاستیکی به شکل اولیه و ساخت لاستیک مصنوعی، تولید مواد شیمیایی اساسی بجز کود و ترکیبات ازت، تولید کود شیمیایی و ترکیبات ازت		
تولید وسایل نقلیه ی موتوری، تولید قطعات و ملحقات برای وسایل نقلیه ی موتوری و موتور آن ها، تولید فراورده های لبنی، تولید محصولات پلاستیکی بجز کفش، تولید روغن و چربی حیوانی و نباتی خوراکی، تولید صابون و مواد پاک کننده و لوازم بهداشت و نظافت و عطرها و لوازم آرایش، آماده سازی و ریسندگی الیاف منسوج - بافت منسوجات، تولید سایر محصولات فلزی طبقه بندی نشده در جای دیگر	-----		

منبع: مرکز آمار ایران و محاسبات تحقیق

جدول ۵ نشان می دهد که بخش قابل توجهی از فعالیت ها دارای آسیب پذیری بالا از افزایش نرخ ارز هستند و بهره مندی آنها از افزایش نرخ ارز آن ها پایین است. تنها سه رشته فعالیت ۲۴۱۳، ۲۴۱۲ و ۲۴۱۱ که نسبت درآمد

صادراتی به فروش آن ها بیش از ۲۰ درصد بوده، تاثیرپذیری کمتری از افزایش نرخ ارز هستند که این امر به دلیل بالا بودن درآمد صادراتی آن ها به نسبت فروش شان و بهره‌مندی آنی از افزایش نرخ ارز است.

جدول ۶ نیز سهم هر یک از فعالیت‌های جدول ۵ را از مجموع ارزش افزوده و اشتغال در ۱۸ رشته فعالیت منتخب صنعتی نشان می‌دهد. مطابق این جدول، بر مبنای دو شاخص نسبت درآمد صادراتی به ارزش فروش و نسبت ارزش مواد اولیه وارداتی به ارزش افزوده، صنایعی که توانان سهم مواد اولیه وارداتی آن ها از ارزش افزوده کمتر از ۲۰ درصد بوده، اما بیش از ۲۰ درصد درآمد فروش خود را صادر کرده‌اند، از افزایش نرخ ارز آسیب کمتری دیده و از آن منتفع می‌شوند. سهم این صنایع از مجموع ارزش افزوده فعالیت‌های صنعتی منتخب، حدود ۳۰ درصد و از اشتغال آن ها حدود ۱۱ درصد است. در مقابل صنایعی که ارزش مواد اولیه وارداتی آن ها بیش از ۲۰ درصد ارزش افزوده صنعت بوده، اما درآمد صادراتی آن ها کمتر از ۲۰ درصد از ارزش فروش آنها را تشکیل می‌دهد، نسبت به افزایش نرخ ارز بسیار آسیب‌پذیرند. این صنایع سهم ۲۸,۵ درصدی از ارزش افزوده و ۵۲ درصدی از اشتغال دارند.

جدول ۶- سهم ارزش افزوده و اشتغال در نواحی مختلف بر مبنای شاخص نسبت درآمد صادراتی به ارزش فروش و نسبت هزینه مواد اولیه وارداتی به ارزش افزوده

میزان بهره‌مندی آنی از افزایش نرخ ارز بر مبنای نسبت درآمد صادراتی به ارزش فروش			
زیاد	کم		
سهم از ارزش افزوده: ۳۰,۳ درصد سهم از اشتغال: ۱۰,۸ درصد	سهم از ارزش افزوده: ۴۱,۲ درصد سهم از اشتغال: ۳۷,۳ درصد	کم	میزان آسیب‌پذیری از افزایش نرخ ارز بر مبنای نسبت مواد اولیه وارداتی به ارزش افزوده
-----	سهم از ارزش افزوده: ۲۸,۵ درصد سهم از اشتغال: ۵۲ درصد	زیاد	

منبع: مرکز آمار ایران و محاسبات تحقیق

۴. جمع بندی

آسیب پذیری صنایع از افزایش نرخ ارز، بر اساس دو شاخص بررسی شده که نتایج آن به شرح ذیل است:

- بر اساس شاخص نسبت مواد اولیه وارداتی به ارزش افزوده هر فعالیت، به نظر می‌رسد صنعت "تولید وسایل نقلیه" مهم‌ترین صنعتی است که بیشترین آسیب را از افزایش نرخ ارز خواهد دید.

- بر اساس شاخص نسبت درآمد صادراتی به ارزش فروش هر فعالیت صنعتی، به نظر می‌رسد سه صنعت "تولید کود شیمیایی و ترکیبات ازت"، "تولید مواد پلاستیکی به شکل اولیه و ساخت لاستیک مصنوعی" و "تولید مواد شیمیایی اساسی" مهم‌ترین صنایعی هستند که از افزایش آنی نرخ ارز منتفع می‌شوند.

با ترکیب دو شاخص فوق می توان گفت:

- رشته فعالیت هایی که از یک طرف، نسبت هزینه مواد اولیه وارداتی به ارزش افزوده آنها پایین است و از طرف دیگر، نسبت درآمد صادراتی به ارزش فروش بالایی دارند، مهمترین ذینفعان صنعت کشور از افزایش نرخ ارز هستند و کمترین آسیب را خواهند دید. مهم ترین این فعالیت ها عبارتند از:

- رشته فعالیت هایی که از یک طرف، نسبت هزینه مواد اولیه وارداتی به ارزش افزوده بالایی دارند و از طرف دیگر نسبت درآمد صادراتی به فروش آنها پایین است، بیشترین آسیب را از شرایط کنونی کشور (افزایش نرخ ارز) خواهند دید. از جمله این صنایع می توان به تولید وسایل نقلیه موتوری، تولید قطعات و ملحقات برای وسایل نقلیه موتوری و موتور آنها، تولید فرآورده های لبنی، تولید محصولات پلاستیکی بجز کفش، تولید روغن و چربی حیوانی و نباتی خوراکی اشاره کرد.

تجارب مربوط به اعمال اصلاحات ساختاری در اقتصاد کشور نشان می دهد که تعداد مواردی که اصلاحات مذکور بر اساس برنامه از قبل تعیین شده و به صورت جامع و کامل اجرا شده باشد، بسیار اندک است و اکثر موارد محدود به اصلاحاتی است که نه بر اساس برنامه ریزی قبلی و تصمیم حاکمیت، بلکه بناچار و بدلیل فشارهای بیرونی مانند تحریم انجام شده که معمولاً بعد از رفع علت بیرونی، مجدداً به حالت قبل از اصلاح برگشت داده شده است. این شرایط باعث شده که تصمیمات در حوزه سرمایه گذاری صنعتی هم از سیاست های حاکم بر اقتصاد کلان تاثیر گرفته باشد. نبود محیط رقابتی، سیاست های اقتصادی ناسازگار و ناهماهنگ با اهداف کلان به همراه فقدان استراتژی توسعه صنعتی در کشور، شرایطی را در مجموع فراهم آورده که انتخاب و شکل گیری فعالیت های صنعتی در کشور بیش از آنکه مبتنی بر مزیت های رقابتی، توسعه و افزایش صادرات و بهره وری باشد، بر اساس نرخ ارز ارزان و قیمت های پایین حامل های انرژی شکل گرفته است. ساختار صنعتی کشور متمرکز بر فعالیت هایی است که بدلیل توان رقابتی ضعیف و به محض تغییر یکی از نرخ های کلیدی اقتصاد، با اختلالات جدی روبرو می شوند و نتایج بررسی های گزارش فوق هم ناظر بر همین موضوع است.

می توان اطمینان داشت که رقابت ناپذیری صنایع کشور با صنایع جهانی نه تنها ناشی از ناتوانی بنیادی صنعتگران کشور نیست، بلکه پیشینه تاریخی و نیز وضعیت نیروی انسانی کشور ایجاب می کند که در موقعیت نسبی بهتری نیز قرار داشته باشیم. لذا کلید این معما را می بایست در جای دیگر، یعنی در حوزه سیاست گذاری جستجو کرد^۳.

^۳ مسعود نیلی و همکاران، "خلاصه مطالعات طرح استراتژی توسعه صنعتی کشور"، دانشکده مدیریت و اقتصاد دانشگاه صنعتی شریف، (۱۳۸۲).

پیوست

پیوست ۱ - آمارهای مرتبط با صنایع مهم منتخب در سال ۱۳۹۴

کد فعالیت	شرح	سهم از ارزش افزوده کل کارگاه های صنعتی (درصد)	سهم از اشتغال کل کارگاه های صنعتی (درصد)	نسبت درآمد صادراتی به ارزش فروش	نسبت مواد اولیه وارداتی به ارزش افزوده
۲۴۱۳	تولید مواد پلاستیکی به شکل اولیه و ساخت لاستیک مصنوعی	۱۱,۲۱	۲,۴۸	۰,۴۳۸	۰,۰۸۹
۲۷۱۰	تولید محصولات اولیه آهن و فولاد	۹,۸۳	۷,۵۳	۰,۱۳۱	۰,۱۲۴
۲۴۱۱	تولید مواد شیمیایی اساسی بجز کود و ترکیبات ازت	۷,۰۵	۲,۰۶	۰,۵۸۲	۰,۰۳۸
۲۳۲۰	تولید فراورده های نفتی تصفیه شده	۶,۱۷	۱,۹۵	۰,۰۴۳	۰,۰۷۸
۳۴۱۰	تولید وسایل نقلیه ی موتوری	۵,۹۹	۵,۸۵	۰,۰۱۵	۰,۵۶۸
۲۴۲۳	تولید دارو و مواد شیمیایی مورد استفاده در پزشکی و محصولات دارویی گیاهی	۳,۹۷	۲,۲۵	۰,۰۳۰	۰,۲۰۰
۳۴۳۰	تولید قطعات و ملحقات برای وسایل نقلیه ی موتوری و موتور آن ها	۳,۳۱	۵,۵۹	۰,۰۰۳	۰,۴۸۳
۲۷۲۱	تولید محصولات اساسی مسی	۳,۱۰	۰,۴۴	۰,۱۳۰	۰,۰۱۰
۲۶۹۴	تولید سیمان و آهک و گچ	۲,۷۸	۲,۴۰	۰,۱۸۲	۰,۰۰۳
۲۴۱۲	تولید کود شیمیایی و ترکیبات ازت	۲,۶۳	۰,۹۶	۰,۷۰۲	۰,۰۱۹
۱۵۲۰	تولید فراورده های لبنی	۲,۵۱	۳,۸۱	۰,۱۲۶	۰,۴۸۷
۲۵۲۰	تولید محصولات پلاستیکی بجز کفش	۱,۹۱	۳,۳۴	۰,۰۸۸	۰,۳۵۸
۱۵۱۴	تولید روغن و چربی حیوانی و نباتی خوراکی	۱,۷۴	۰,۸۰	۰,۰۰۵	۰,۲۵۱
۲۴۲۴	تولید صابون و مواد پاک کننده و لوازم بهداشت و نظافت و عطرها و لوازم آرایش	۱,۶۳	۱,۳۴	۰,۰۷۶	۰,۳۰۷
۲۶۹۸	تولید سایر محصولات گلی و سرامیکی غیرنسوز ساختمانی	۱,۴۳	۲,۵۱	۰,۱۶۰	۰,۱۰۶
۱۷۱۱	آماده سازی و ریسندگی الیاف منسوج - بافت منسوجات	۱,۳۷	۳,۷۶	۰,۰۱۶	۰,۳۵۸
۲۸۹۹	تولید سایر محصولات فلزی طبقه بندی نشده در جای دیگر	۱,۱۵	۱,۹۷	۰,۰۲۰	۰,۴۴۴
۲۸۱۱	تولید محصولات فلزی ساختمانی	۱,۱۵	۱,۸۹	۰,۰۵۲	۰,۲۰۰
مجموع رشته فعالیت هایی که سهم آن ها از ارزش افزوده کل کارگاه های صنعتی بیش از یک درصد است.		۶۹	۵۱	۰,۱۵	۰,۱۹

منبع آمارها: مرکز آمار ایران